

Aktivitetsforslag til Sproglig opmærksomhed

Lyttelege og lege med lyd

Der kan lyttes til og efterlignes lyde fra omgivelserne. Den voksne sætter børnenes fantasi i gang ved at spørge: Hvordan lyder det når man

- går i mudder?
- hopper i en vandpyt?
- tramper på hård sne?
- smækker en dør i?
- støvsuger?
- syr på maskine?
- lukker vandet ud af badekarret?

Børnene prøver at efterligne nogle af disse og andre lyde med munden.

Disse lege øver både grovmotorikken, mundmotorikken og forskellige sproglyde.

Lad dukken snakke

Med en hånddukke kan der kommunikeres med barnet på en sjov måde. Dukken kan være en god hjælp til at øve sproglyde. Man kan bestemme, at en dukke ikke kan sige en bestemt lyd, fx r – lyden, og at dukken erstatter den med l – lyden. Den skifter fx en forlyd ud, eller snakker med dyb hhv. høj stemme. Alt det tossede er det, dukken siger eller gør. Det kan føles dejligt for barnet, at det ikke selv laver fejl.

Rim og remser

Rim og remser

Finde rim i sætninger

Barnet skal sige, hvilke to ord der rimer. Husk dog på, at barnet skal have mødt ordene før, således at ordene giver mening for barnet. Eksempler på sætninger, find selv på flere.

- En lille gris spiser en stor is.
- Peter hopper, og Pia ser mange lopper.
- Hjemme i min søsters hus bor en lille bitte mus.
- Der ligger en maske i Søren's taske.
- Der står et ur på hr. Møllers mur.

Dyrerim

Af de to ord, der rimer, er det ene et dyr. Lad barnet finde det.

Bo – to – ko	fest – hest – test
skjul – fugl – gul	tøve – prøve – løve
fange – lange – slange	ged – ned – fed
ræv – skrev – brev	lås – gås – mås
piger – siger – tiger	krus – hus – mus
Lotte – rotte – potte	bi – ni – ti
Kat – nat – hat	spand – vand – and

Børn, som kan rime, har opnået en vis bevidsthed om lyde i ord. Barnet kan se bort fra sprogets indhold og fokusere på udtalen (formen), fx at dukke – dukkevogn ikke rimer, men at dukke – plukke gør.

Fortæl en rimehistorie: Der var engang en dukke, den ville jordbær plukke. Men de var alle væk, smidt i en gammel sæk.
Lad barnet også selv finde på korte rimehistorier.

Rime – kuffert

Pynt indersiderne af en gammel kuffert sammen med børnene. Brug stof, klistermærker, postkort m.m. Lim det hele på med tapetklister. Efter det er tørt, kan du yderligere gøre kufferten mere solid, idet du sætter kontaktpapir rundt om den. Der anbringes to kroge på indersiden af kufferten.

Et rim skrives, passende tegning farvelægges og lamineres. Rimet placeres på krogene og fanger bestemt børnenes opmærksomhed.

Stavelser

Ved at klappe på stavelser får barnet en bevidsthed om, at et ords længde ikke har noget med dets indhold at gøre. Et ord bliver ikke længere, fordi det repræsenterer en stor eller lang ting.

Nedenfor følger et par lege, som man kan benytte sig af, når man vil vise børn forskellen mellem ords betydning og antallet af stavelser.

Ordpar

Præsenter nogle ord parvis og lad barnet fortælle hvilket ord, der er længst. I eksemplerne nedenfor findes der korte ord, som repræsenterer store eller høje ting, samt lange ord, som repræsenterer mindre ting.

Mariehøne – kat
Hus – helikopter
Bog – frimærke
Motorcykel – bus
Hav – vanddråbe

melon – kirsebærsten
skov – fastelavnsris
dørhåndtag – bil
tændstik – bjerg
kattekillen – løve

Orddele

Når børnene først begynder at undre sig over ord, kan de snart arbejde med forskellige orddele. At børn er bevidste om ord og orddele er meget vigtigt for læseindlæringen.

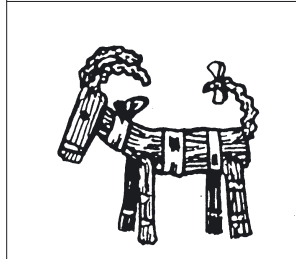
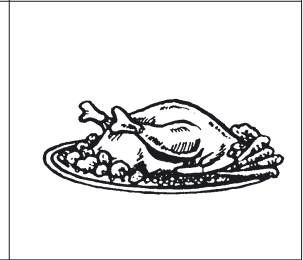
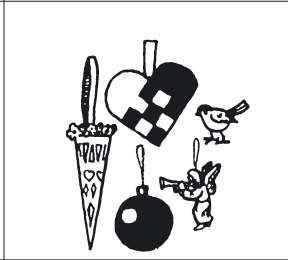
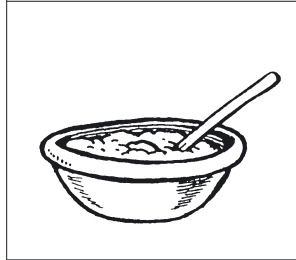
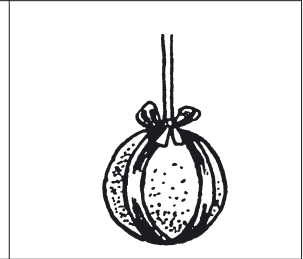
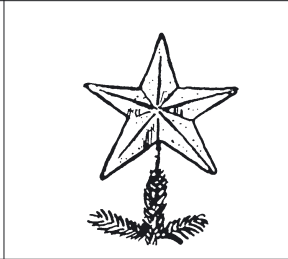
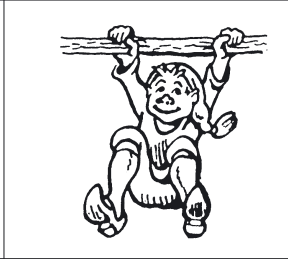
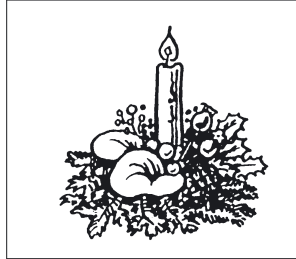
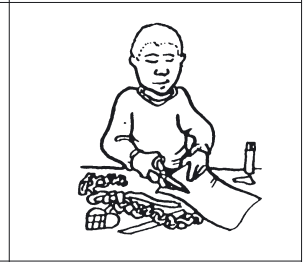
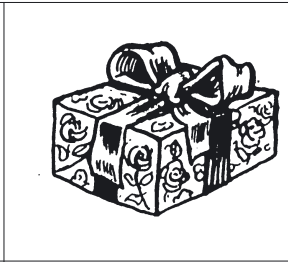
For at tydeliggøre ordets sammensætning er det en god idé at benytte sig af ordkort og ikke udelukkende gennemføre legene mundtligt.

Sammensatte ord

I december kan der fx laves vendespil eller billedlotteri med sammensatte ord med jule- (julekalender, julekort, julemærke, julekonfekt, juledekoration, julesange, julehistorie, juleaften, julemad, juletræ, julelys, julestjerne, julehjerte, juleengle, julepapir, julemand, julegave osv.)

Børnene bliver bevidste om, at man kan lave nye ord ved hjælp af ord, som man sætter sammen. Legen er sjov og der kan eksperimenteres livligt i den efterfølgende tid med det at sætte ord sammen.

Sammensatte ord
med jule-

"Vend" de sammensatte ord

Børn kan motiveres til at lege med sammensatte ord, så de forandrer betydning, når ordene sættes sammen på en ny måde. Det morer børnene, også når der kommer noget helt andet ud af dem.

brandbil – bilbrand	farmor - morfar
badekar – karbad	fuglebur – burfugl
hånddukke – dukkehånd	søfugl – fuglesø
billedbog – bogbillede	radiobil – bilradio

soppeskind – skindsuppe

Motiver barnet til at eksperimentere videre.

Vend også ord til fjolleord

legetøj – tøjlege	lillesøster - søsterlille
tandpasta – pastatand	sommerfugl – fuglsommer
børnehave – havebørn	kattemat – madkatte
cykelhjelme – hjelmcykel	gummistøvler – støvlegummi

Hvad mangler?

Sig et ord højt, men udlad det ene sammensatte ord eller en stavelse. Mim orddelen eller stavelsen. Begynd med sammensatte ord og gå da siden over til stavelser i ord.

dukke – (hus)	ju – (le) – ferie
katte – (mad)	kat – (te) – killing
ringe – (klokke)	som - (mer) – fugl
bør – (ne) – have	tand – (pasta) – tube
e – (le) – fant	vand – (rutsche) – bane

Forlyd

Dagens lyd

Børnene foreslår en lyd, som skal gælde hele dagen. Hvis et barn foreslår en l- lyd, betyder det at alle børn skal lade deres navn begynde med l-lyd. Fx Peter – Leter, Sebastian – Lebastian, Rieke – Lieke osv.

Hvor er lyden?

Sig et ord meget tydeligt og lad børnene afgøre om en bestemt lyd findes i begyndelsen, i midten eller slutningen af ordet.

Lyd:	forlyd	indlyd	udlyd
/m/	maske	sommer	søm
/f/	fisk	kaffe	stof
/l/	lampe	pille	stol
/k/	kam	jakke	tak

Ens eller uens ord?

Den voksne siger nogle ordpar og spørger, om de lyder ens eller ej. Børnene skal finde ud af, hvad der er forskelligt.

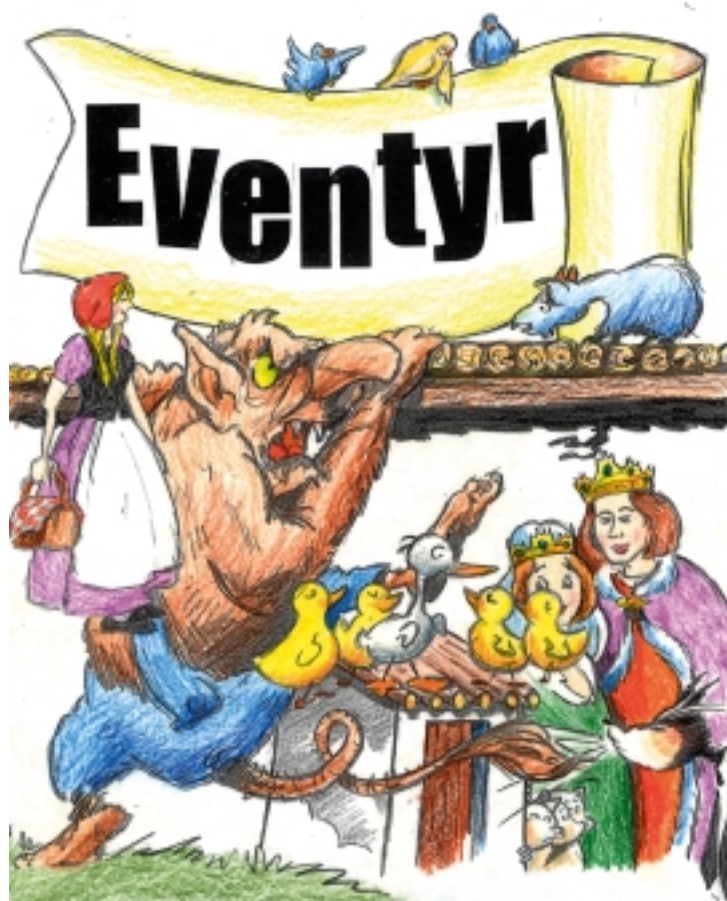
Sød – sød
Sol – sol
Sang – bang
Mis – mus
Blad – blad
Brun – brus
Taske – taske
Blå – slå
Sand - land

Aktivitetsforslag til billedbogslæsning

Eventyr

Eventyrets sprog er et billedsprog fyldt med metaforer, der inviterer barnet til selv at tillægge billedet symbolsk betydning. Eventyrets billedskabende sprog inviterer til at overføre egne ubevidste som bevidste forestillinger og følelser på personer, ting og begivenheder.

Eventyrets mange perspektiver

- eventyret er klart i sin opbygning, klassisk og overskueligt. Fra "der var engang..." i starten, hvor der hersker ro, orden og harmoni. Eventyrets midte er præget af uro, uorden og disharmoni og slutningen genopretter roen, ordenen og harmonien.
- personerne er oftest entydige og gennemskuelige. De er onde eller gode, gamle eller unge, smukke eller grimme, rige eller fattige. Her er der således ikke kun fokus på spændingsfeltet, som er bygget op omkring disse modsætninger, hvor det gode kæmper mod det onde. Men i lige så høj grad er der mulighed for rent sprogligt at arbejde med modsætninger.
- børnene erfarer ved al fortælling, at sproget er mere end kun noget, der skal tilegnes.
- sproget i folkeeventyret er upoleret, enkelt og rå, og ofte bruges talesprog. Fx den brummende bjørnefar med sin grove stemme: "Hvem har spist af min grød?" (Guldlok)

- eventyret rejser og besvarer en række fundamentale spørgsmål: Hvem er jeg? Hvorfor er jeg her? Hvad skal jeg i livet? Hvordan kom det onde ind i verden? Hvordan kan jeg bekæmpe det onde?
- eventyret har stærke paralleller til legens fortællinger, kampen mellem det gode og det onde er et kendt tema for alle. Temaet udspilles dagligt i børns leg, f.eks. Supermans eller Harry Potters kampe mod højere, ofte magiske kræfter. Kun ved at udvise mod, styrke og snilde kan det onde bekæmpes. Derfor griber eventyret barnet i dets erfarings- og dannelsesprocesser og bliver meningsgivende.
- Eventyret har mange sproglige finesser. I eventyret "Rødhætte" overdrives de uhyggelige sider i fortællingen fx i "ædescenen". Men husk ikke at reducere for meget i detaljen. Dvs. sætningen, "bedstemors hus lå ude i skoven ved de tre egetræer en halv times gang fra det hus, rødhætte boede i", bliver ofte kun til "bedstemors hus lå ude i skoven". Vi må også her fremhæve bevidstheden, at vi arbejder med eventyr med tosprogede børn. Brug ligeledes datidsformen i fortællingen. Løber bliver til løb, synger til sang, er til var osv. Disse detaljer støtter barnet i dets egne fortællinger.

Remseeventyr

Børnene lytter med glæde til remseeventyr, fordi handlingen er let at forstå på grund af de mange gentagelser. Remseeventyret er karakteriseret ved en kort, meget overskuelig handling, som gentages med små variationer. Sprogets rytme og de ind i mellem mærkelige ord giver barnet mulighed for at leve sig ind i sproget. Remseeventyret skal fortælles, og den voksne må bruge den nødvendige tid til at lære teksten udenad, så det er den samme tekst, der går igen hver gang, eventyret fortælles.

Den lille bitte kone

Forslag om forskellige aktiviteter til eventyret "den lille bitte kone". Dette eventyr er velegnet også for de yngste børnehavebørn.

1. Præsentation af historiens figurer. Børnene undersøger figurerne.
2. Den voksne fortæller historien – som et teater – med figurerne.
3. Den voksne fortæller historien igen. Børnene agerer med figurerne.
4. Figurerne lægges på gulvet, børnene peger på eller siger, hvad

-
- de forskellige figurer hedder, f.eks. en kone, en stol, en kat, et hus. En og et betones.
5. Kimslege med figurerne. En ting gemmes af et barn, de andre børn gætter, hvad der mangler. Den voksne kan også hjælpe ved at sige: Det, der mangler begynder med....(lyd), eller bruges til at ...
 6. Eventyret kan mangfoldiggøres flere gange og farvelægges. Således er der ikke kun fokus på de enkelte begreber, men også på farverne. Alt efter valg, hedder eventyret så, "den lille røde kone" eller "den lille gule kone" osv.
 7. Børnene lægger på skift en bestemt ting i kurven/ posen: "Læg katten i posen."
 8. Den voksne spørger: "Hvor er katten?"
 9. Den voksne instruerer børnene: "Kan du stille katten på bordet, under bordet, bagved mig, på huset osv.?"
 10. Et af børnene fortæller historien samtidig med, at det agerer med figurerne. Den voksne kan evt. understøtte sprogligt.
 11. Børnene låner figurerne og fortæller historien for sig selv eller to og to.

Om sproglig opmærksomhed:

Alt efter børnenes niveau samt deres motivation og koncentration den pågældende dag, kan aktiviteterne ændres, udelades og andre kan inddrages.

Førskolebarnet skifter perspektiv fra sproget som et middel til at meddele sig til at se sproget som system. En sætning består således af ord, et ord har stavelser og bogstaver, og bogstaverne har hver især deres egen lyd. Ordet giraf er ikke længere kun et dyr, men et ord bestående af to stavelser og af 5 bogstaver.

Denne sproglige opmærksomhed kan også helt naturligt indgå i arbejdet med fortællinger og eventyr. F.eks. eventyret pandekagen. Ordet pandekagen består af 4 stavelser og begynder med p. Der kan findes andre ord som begynder med p. Lav et lydbord og lad børnene medbringe ting, der begynder med p osv.

Aktivitetsforslag til fortælling

Fortælling

Børn har brug for voksne, som kan fortælle historier. De har brug for selv at fortælle og blive fortalt ind i en sammenhæng familiemæssigt, kulturelt, socialt og historisk. Det er vigtigt for deres identitetsdannelse, for ved at fortælle skaber vi os selv, hinanden, de andre og giver tilværelsen mening.

Den amerikanske kulturpsykolog Jerome Bruner fremhæver, ” et narrativt (fortællende) perspektiv handler mere om at søge sammenhæng, mening og noget, vi tror, er rigtigt. Det handler mere om troværdighed end om gyldighed.”

Den voksnes sandhed er blot en af mange. Meningen er, at den voksne overfører sprog til barnet på en måde, der understøtter barnets meningsskabende projekt.

Som vi kom ind på i indledningen af idékataloget, må idéerne ikke betragtes isoleret, men de skal ses i en større sammenhæng. I stedet for blot at kunne en masse ord, finder barnet bedre ud af ords betydning og mening, når de kobles til fortællinger, som barnet kan relatere til resten af sit liv.

Start på en fortælling:

- rævens historie: Der var engang en stor, grå ræv, som levede i en hule nær ved en skov. Den var meget sulten...
- Sofies historie: Der var engang en lille pige, som hed Sofie, som boede i et hus nær ved havet...
- Peters historie: Der var engang en lille dreng, ved navn Peter. Han havde meget forskelligt slags legetøj...
- Justus historie: Der var engang en flue, der hed Justus. En dag fik Justus ondt i maven...

Lad børnene gentage starten og derefter fortælle en ”god historie” om den pågældende hovedperson. Men husk, barnet bestemmer om historien er god. Forventningerne til en ”god historie” hos mindre børn, samt hos voksne er meget forskellige.

For helt små børn er det væsentligt, at en ”god historie” rummer identificerbare personer, der udfører afgrænsede handlinger i en normal tidsmæssig rækkefølge. De ældste børns historier er generelt mere årsagsbundede og resultatorienterede.

Når børnene har hørt historien én gang, kan de få mulighed for at tegne den gode historie.

Lena er 4 år og Tim er 5 år gammel.

I dag skal de på en sejletur med deres forældre på deres ny båd “Sina”.
det er dejligt solskinsvejr og hele familien er super-spændte på turen.

De sejler langt ud på havet, men pludselig kommer der mørke skyer.

Det begynder at tordne, regne og storme.

“Sina” begynder at gyngede helt vild.....

et lyn slår ned i båden, så den gå helt istykker og hele familien drukner!

snip, snap, snude
så er vores historie ude.

Chiara og Johanna

Lena er 4 år og Tim er 5 år gammel.
I dag skal de på en sejletur med deres forældre på deres ny båd "Sina".
det er dejligt solskinsvejr og hele familien er super-spændte på turen.
De sejler langt ud på havet, men pludselig kommer der mørke skyer.
Det begynder at tordne, regne og storme.
"Sina" begynder at gyngede helt vild.....

...Tim falder ned i vandet, men der er en stige på båden, hvor Tim kravler
op igen.De sejler videre til en lille ø, hvor de finder noget at spise.
Så holder det op med at regne og storme og de lægger sig til at sove.
Da de vågner sejler de videre til en lille by.

snip, snap, snude
så er vores historie ude.

Nils og Jacquelin

Frie fortællinger

”Er det sandt, eller er det løgn?”, på skift fortælles sandfærdige eller opdigtede fortællinger, og der gættes om historien er sand eller bare fri fantasi. Kan f.eks. leges ved måltider eller i rundkredsen.

Ikke svare ja eller nej

Et barn stiller de andre børn forskellige spørgsmål. Børnene må ikke svare ja eller nej.

Denne leg kræver koncentration både af dem, der spørger, fordi spørgeren skal lokke de andre til at svare ja eller nej, og selvfølgelig også af dem der skal svare, fordi legen lægger op til at anvende mange ord. Det er en god ide, at den voksne vejleder i starten.

Fx

- kan du lide slik?	- er bolden rund?
- ser du fjernsyn?	- kan du tælle til ti?
- kan man spise et bjerg?	-

Problemløsninger

Førskolebørnene skal på en kritisk og konstruktiv måde arbejde med tidstypiske problemer, hvor de skal forsøge at forstå problemet som et udtryk for en bestemt måde at organisere et samfund på, og hvor børnene lærer at se og opstille forskellige løsningsforslag og muligheder for at handle i forhold til disse.

Eksempler på aktiviteter med tidstypiske problemer:

Fredsspørgsmål

I førskolen kan arbejdet med dette emne fx tage udgangspunkt i børnenes egne konflikter og konfliktløsninger. Må man slå? Hvad kan vi gøre anderledes? Begreber som uvenner – venner og sindstemninger indgår naturligt, fordi disse tager udgangspunkt i barnets intuitive forståelse af problemet.

Miljøspørgsmål

Børnene skal arbejde med, hvordan mennesker enten bevarer eller ødelægger naturens ressourcer. Hvordan undgår vi affald? Hvorfor sortering af affald? Hvorfor er der forskel på de rige og de fattige lande? Hvordan kan vi sørge for, at der stadig er rent drikkevand i fremtiden? osv.

Samfundsskabte uligheder

Børnene skal arbejde med forskelle mellem mennesker, sociale klasser, mænd og kvinder, handicappede og ikke handicappede osv.

Hvorfor er der disse forskelle? I førskolen kunne dette gøres ved eksempelvis at tage emnet drenge- og pigelege op.

Kommunikationsmediernes

Børnene skal arbejde med muligheder og problemer ved medierne. Hvordan skal vi forholde os til medierne, fx fjernsyn, computer? Hvem er de gode for? Er der noget, vi vil prøve at forandre?

Børnene kan arbejde kritisk med reklame, tegneserier, computerspil og evt. selv fremstille film eller foto.

Alle disse problemer ligger ikke udenfor barnet, men barnet er selv en del af den kultur, det skal blive bekendt med. Derfor er disse pro-

blemer altid relevante, og når børnene arbejder med tidstypiske problemer, er det nødvendigt, at de lærer at søge en masse informationer om problemstillingen. Det kan ske ved at "læse" bøger, aviser og blade, klikke billeder på internettet, høre musik, se film, tale med forældre eller andre.

De får herigennem mulighed for at danne sig meninger og redegøre for dem, og de lærer at argumentere for deres forståelse af et givent problem. De møder andre børns synsvinkler og problemløsningsforslag. Fællesskabet får dermed en reel og afgørende betydning for processen.

At arbejde med emner og projekter, der vedrører barnet selv, giver mening for barnet.

Forslag til Samtaleblad

Samtalebladet skal ses som et dynamisk arbejdsredskab for forældre til forberedelse af og som redskab til forældresamtaler. Det skal gerne introduceres på en forældreaften inden tilbud om forældre-konsultationer. Ligeledes skal børnene også informeres.

Hvorfor et samtaleblad?

- fordi barnet bliver taget alvorligt, dets tanker inddrages formelt og seriøst i pædagog/ forældresamtalen
- fordi barnet lærer at tænke over egen tænkning
- fordi barnet har mulighed for at betragte sig selv udefra i trygge omgivelser (hjemmet)
- fordi barnet taler både om sociale som faglige oplevelser
- fordi forældrene får en personlig men også formel samtale med deres barn
- fordi barnet opdager, at der bliver talt om det selv, og at andre lytter til dets oplevelser
- fordi barnet kan blive mere bevidst om sig selv, når det ikke er en udefra, der vurderer barnet
- fordi pædagogen efterfølgende kan bruge indholdet i samtalebladet til at ændre på sin praksis

[Bilag: Samtaleblad](#)

BREDSTED BØRNEHAVE

samtaleblad

kære forældre!

Når I ser dette ark, vil I se en masse spørgsmål, og det er meningen, at I sammen med jeres barn skal forsøge at besvare dem.

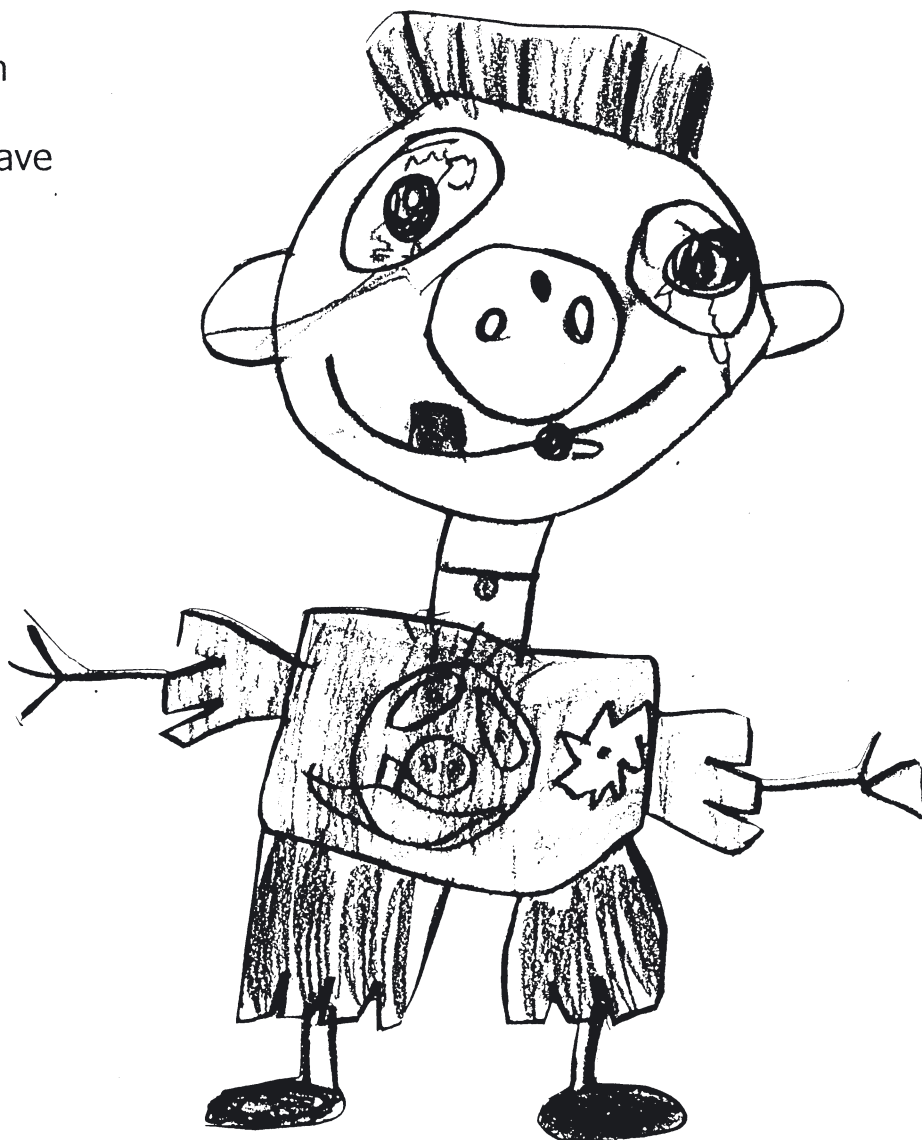
Prøv at spore jer ind på, hvilke spørgsmål der er vigtige for barnet eller jer selv.

Spørgsmålene skal ses som et arbejdsredskab til at forberede jer bedst muligt inden forældresamtalen, således at I ved noget om, hvordan barnet selv oplever at være i børnehaven/ førskolen.

Det er ikke ment som et skema, hvor vi kontrollerer om I har svaret rigtig/ forkert og det er heller ingen tvang til at nå hele skemaet – men det skal ses som et tilbud, at vi sammen kan fokusere på de væsentlige ting, der vedrører jeres barns hverdag.

med venlig hilsen

Bredsted Børnehave

**1.) Hvordan synes du det er at gå i førskolen/ børnehaven?
Hvad er rigtig godt?
Hvad er ikke så godt?**

2.) Har du nogle gode venner? Hvem?

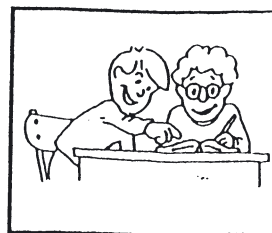
**3.) Driller du sommetider nogen?
Bliver du sommetider drillet?**

4.) Er du tålmodig, kan du vente til det bliver din tur?

5.) Kan du lide at arbejde med andre?

6.) Husker du at aflevere beskeder (sedler)?

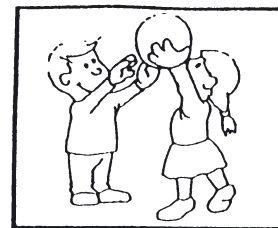

7.) Er der noget der er svært i førskolen?

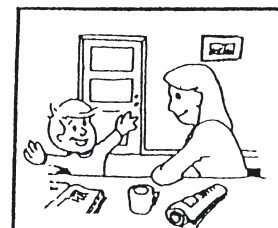

8.) Kan du lide at....

- synge?
- hoppe danse være lidt fjollet?
- bevæge dig?
- fortælle for andre?
- rime?
- holde rundkreds?
- arbejde med tal og bogstaver?
- klippe, male, tegne?
- lege ude?
- arbejde længe med den samme aktivitet?

9.) Fortæller du hjemme, hvad du laver i børnehaven?

Jeres egne notater:
